

щенного эротического чувства“ (122). Констатируя реминисцентную ориентацию Набокова на Достоевского, Злочевская подчеркивает, что русско-американский автор „стремится вернуть мировое искусство XX в. к ... экзистенциальным и этическим ценностям“ русской классической литературы (130).

Интересны также наблюдения автора монографии о русской классической и набоковской сатире, использующей прием игры и образа зеркала, представляющего собой „вторую реальность“. Таково сопоставление гоголевских *Игроков* и набоковского романа *Защита Лужина*, в которых игра становится „моделью существования“ (150). Монографию завершает выше приведенная глава о взаимоотношении эстетической концепции Набокова и русской критической мысли 19–20 столетий. Злочевская подчеркивает синтетизирующий характер набоковского творчества, в котором своеобразно перекодированы импульсы эстетики русского символизма и теории „остранения“. Истоки фантастического или мистического реализма Набокова автор находит в сюрреализме. Монография насыщена импульсами для дальнейших исследований – особенно в области структуры набоковской прозы.

Дануше Кишицова

SZEGEDSKÉ (SEGEDÍNSKÉ) CENTRUM MAĎARSKÉ SLAVISTIKY

Cirill és Metód példaját követve... Tanulmányok H. Tóth Imre 70. születésnapjára. Red.: Bibok Károly, Ferincz István, Kocsis Mihály. Szeged 2002.

Hungaro-Ruthenica II. Red.: Kocsis Mihály. Szeged 2001.

Univerzita v Szegedu (Segedfn) na jihovýchodě MaĎarska je jednou z několika institucí, s nimiž má Masarykova univerzita opravdu plnohodnotné styky. Jak je známo, partnerství je v různých vědních oblastech různě realizováno – pokud jde o filologii, rozvíjí se v posledních letech zejména z iniciativy romanistiky (Petr Kyloušek – společné multilaterální programy a konference) a slavistiky (zde alespoň na úrovni návštěv, účasti na konferencích, výměn publikací apod.). Univerzita působí ve městě, které svým charakterem (asi 250 000 obyvatel, typické město podunajské monarchie s bohatou secesní architekturou) připomíná podobná města ve střední Evropě, tedy i Brno – stejně jako Krakov, Lvov, Vídeň nebo Praha – ovšem s poněkud odlišnou starší historií a včerejší a dnešní funkcí a významem. Szeged bylo v inkriminované době, kdy zde kvetla secese, bohatým městem se silnou židovskou vrstvou: ostatně synagoga dodnes zdobí toto město, které i nyní patří k centrům židovské kultury v Evropě.

Na Filologické fakultě mají kromě agilní hungaristiky a obecné literární vědy silnou germanistiku; současný děkan Berta Árpád – slavista a germanista – kultivuje také turečtinu. Ale je tu ovšem také slavistika – pro MaĎary vždy klíčová – s dominantní rusistikou a ukrajinistikou (to připomíná naše poměry) a ovšem češtinou – alespoň na úrovni lektorátu. István Ferincz tam kultivuje staroruskou literaturu, Katalin Szöke přednáší moderní ruskou literaturu, ale zná taky dobře česky (docela nedávno přeložila esej Ludvíka Vaculíka), Mihály Kocsis je ukrajinista a vydává sborníky, které se zabývají životem Rusů a Ukrajinců, ale také sledují starou uherskou svatoštěpánskou tradici ve střední Evropě.

Festschrift na počest lingvisty Imre Tótha, slavisty a bulharisty, znalce srovnávací gramatiky slovanských jazyků, je jak lingvistický, tak literárněvědný: je to vskutku reprezentativní svazek čítající více než 600 tiskových stran. I když není tematicky anebo metodologicky koncentrován, může být pokládán za resumé současné szegedské slavistiky a jejích mezinárodních styků, současně však i szegedské filologie jako takové.

Ze studií, které jsou psány maĎarsky a různými slovanskými jazyky, se zmíníme jen o některých. Klíčovými tématy a snad pro nás nejpřenosnějšími, jsou výzkumy hungaro-slavistické, i když právě v tomto sborníku nepřevažují: nicméně studie Doroty Várnai o polské a maĎarské

renesanční literatuře, dále výzkumy Istvána Udvariho, Borjany Velčevové a „středoevropská“ práce Máty Font jsou dobrými příklady. Z dalších studií zaujme medievistická stať Istvána Ferincze o postavě Konstantina-Filosofa, studie literárního teoretika Istvána Frieda, ale také příspěvky dvou brněnských rusistů – Stanislava Žaži a Aleše Brandnera. Dobrou pozici má ve sborníku srovnávací bádání, ať již tradiční literární komparatistika reprezentovaná mj. studií Tibora Bárotiho Chateaubriand a Puškin, tak konfrontační studium jazykovědné.

Druhý sborník má povahu výlučně ukrajinstickou a literárněvědně komparatistickou. Klíčová je tu studie Valerije Lepachina o Kyjevsko-pečerském pateriku (autor napsal v 90. letech celou sérii medievistických prací, v nichž spojuje výtvarné umění a literaturu), István Ferincz ukazuje na žánrovou proměnu, která v 17. a 18. století vedla k vzniku autentické ukrajinské literatury. Tibor Bároti srovnává dvě mentality – Ivana Kotljarevského a Alexandra Gribojedova; najdeme tu však i pojednání o almanachu Rusalka Dnistrovaja, analýzu biblických motivů u Lesji Ukrajinky aj.

Metodologie szegedského slavistického centra je v podstatě tradičně komparatistická, obepíná všechny hlavní filologické disciplíny a směřuje ke zkoumání středoevropského areálu, zejména ve smyslu hungaro-slavistickém. Pozoruhodný je zvláště zájem o medievistiku, o studium textů, z nichž vysvítají společná maďarsko-slovanská východiska jazyková i obecně kulturní.

Ivo Pospíšil

SOCIOLOGIE LITERATURY KARLA KREJČÍHO

Karel Krejčí: *Sociologie literatury*. Editoři Ivo Pospíšil, Miloš Zelenka. Masarykova univerzita, Brno 2001, 124 s.

Editoři se ujali neobyčejné záslužného úkolu a vydali tiskem práci Karla Krejčího, která vyšla v cyklostylované podobě v roce 1944. Dnes je původní vydání prakticky nedostupné. Přitom 57 let, která uplynula od prvního vydání, nijak nezmenšila závažnost autorových zjištění a jeho teoretických úvah – právě naopak, Krejčího práce se velmi hodí do diskuse, která se už delší dobu vede.

Jako posluchač Krejčího přednášek na pražské polonistice v letech 1949–53 a jako jeho pozdější kolega mohu dosvědčit, že Krejčí dále rozvíjel teze své práce z roku 1944 a že zůstal věrný těmto zásadám do konce života. Editoři ve významném úvodu, nazvaném *Souvislosti sociologického přístupu k literatuře a komparatistické impulsy Karla Krejčího v meziválečném období – na pomezí sociologismu a strukturální estetiky* (s. 5–32) podrobně a zasvěceně rozebrali všechny významnější práce K. Krejčího, vyšlé před vydáním jeho *Sociologie literatury*. Z jejich rozboru vyplývá, že Krejčí se propracovával ke svým stanoviskům postupně, přičemž využíval podnětů z nejrůznějších stran – zejména z prací českých, polských, ruských, francouzských a německých badatelů. Pražský strukturalismus znal Krejčí dokonale a i když se s ním neztotožňoval, uznával některé jeho přínosy a ty pak tvůrčím způsobem zpracovával.

Karel Krejčí nebyl naivním stoupencem pozitivismu 19. století a čistého sociologismu, stejně jako nehlásal jakousi jednotu slovanských literatur. Byl však přesvědčen jak o významu sociologického zkoumání literárního procesu (autorů, děl i čtenářů), tak o nesporné existenci a významu vzájemných vztahů mezi jednotlivými slovanskými literaturami. Proto zastával nutnost komparatistického přístupu ke studiu slovanských literatur; mimoděk mu později dal zapravdu přívrženec formalismu a strukturalismu D. Čyžev'skyj vydáním svých srovnávacích dějin slovanských literatur.

Na materiálu zejména české a polské literatury, který Krejčí znal dopodrobna, se postupně – od poloviny 20. let – dopracovával zobečňujících tezí. Byl si vědom, že se dostává do rozporu jak s pravověrnými přívrženci formalismu a strukturalismu, tak zejména s těmi polskými badateli, kteří odsuzovali tezi o souvislostech jednotlivých slovanských literatur (editoři na s. 13 uvádějí Bau-douina de Courtenay, Lednického, Kolbuszewského a Brücknera, bylo by však možné uvést další jména; na s. 15 editoři ostatně uvádějí Krejčího polemiku s Kridlem).